

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมไทยเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีลักษณะเป็นสากลหรือตะวันตกมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งคนในสังคมต่างยอมรับ และพยายามพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพราะความเจริญในด้านดังกล่าว ทำให้ชีวิตของคนในสังคมทันสมัย สะดวกสบาย รวมถึงได้รับการยอมรับจากต่างชาติในการก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ แต่หากวิเคราะห์อย่างละเอียดจะพบว่า กระบวนการโลกาภิวัตน์ คือ กระบวนการครอบงำโลกทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาติมหาอำนาจที่เผด็จการของตนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่างๆ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชาติที่มีเทคโนโลยีน้อยกว่า คือ การทำลายวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของประชาชาติทั้งหลาย ซึ่งส่งผลให้เยาวชนในชาติไม่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นมาของชาติ ผลที่ตามมาคือ เยาวชนไม่มีความรัก และภาคภูมิใจในชาติของตน ดังพระดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ว่า เยาวชนไทยไม่เกิดความรัก และภาคภูมิใจในชาติ เพราะไม่ได้รับการปลูกฝังให้รัก และหวงแหนในแผ่นดิน (มติชน, 2542) จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ต้องลดกระแสของวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ วินัย พงศ์ศรีเพียร (2543) กล่าวว่า แนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การศึกษาประวัติศาสตร์ เพราะการศึกษาประวัติศาสตร์เปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญที่จะนำผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ และเข้าใจสิ่งต่างๆ ในสังคมที่เกิดขึ้นมาแล้ว สิ่งที่กำลังดำเนินอยู่และสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต ซึ่งสามารถทำให้หาแนวทางแก้ไขและป้องกันสิ่งซึ่งไม่พึงปรารถนาที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาประวัติศาสตร์ยังทำให้รู้จักตนเอง สังคม เข้าใจการรวมกลุ่มขั้นพื้นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคี จงรักภักดี และภาคภูมิใจในชาติ (สุภาพรรณ พวงจันทเพชร, 2536)

ถึงแม้การศึกษาประวัติศาสตร์จะเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหากระแสของวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ แต่การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ดังที่นักการศึกษาได้ศึกษา และสรุปถึงปัญหาของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยที่ต้องมีการแก้ไขดังนี้

วินัย พงศ์ศรีเพียร (2543) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยดังนี้

1. การสลายความเป็นเอกเทศของวิชาประวัติศาสตร์ไทยหลังการปรับปรุงหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการใน พ.ศ. 2521 ในขณะที่ประเทศตะวันตกและประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงถือว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเอกเทศ จึงให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์มากเป็นพิเศษ เพราะตระหนักว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติ คือ การทำความรู้จักสังคมตนเอง นอกจากนี้ประวัติศาสตร์เท่านั้นที่จะช่วยปลูกฝังความรักมาตุภูมิ ความมุ่งมั่นในปณิธานแห่งชาติ และความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาติ

2. การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยที่ผ่านมา มุ่งเน้นในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนมากกว่าการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาแก่ผู้เรียน ดังนั้นการวัดผลจึงเน้นความสามารถในการท่องจำเพียงอย่างเดียว ซึ่งคุณค่าของการสอนประวัติศาสตร์ควรวัดความสามารถในการอ่านเป็น คิดเป็น และเขียนเป็นของผู้เรียนมากกว่าการท่องจำ การเรียนการสอนที่ผ่านมาจึงทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ในระดับการรับเพียงอย่างเดียว แต่ไม่สามารถนำไปสู่ความรู้ในระดับสร้างสรรค์ ซึ่งมุ่งเน้นที่จะดึงศักยภาพในการวิเคราะห์หิววิจารณ์ของผู้เรียนได้ ผู้สอนจึงควรเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดไปสู่การเป็นมัคคุเทศก์ทางความรู้

พลาดิษฐ์ สิริชัยบุญกิจ (2543) กล่าวถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยในสถานศึกษาของไทยว่า ผู้สอนมักสอนให้ผู้เรียนท่องจำตามบทเรียน ไม่ได้สอนให้ผู้เรียนรู้จักนำเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับ พลับพลึง คงชนะ (2542) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยที่ผ่านมาไม่พัฒนาเท่าที่ควร เพราะผู้สอนไม่ได้สอนให้ผู้เรียนนำความรู้มาวิเคราะห์เพื่อสืบทอดความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์จากอดีตถึงปัจจุบัน วิธีการสอนไม่ได้สอนให้ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้รู้จักคิด และ ศรีศักร วัลลิโภดม (2543) กล่าวเพิ่มเติมว่า ผู้สอนประวัติศาสตร์ส่วนมากมักจะสอนตามตำรา ซึ่งไม่ได้ให้อิสระผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็น คำกล่าวนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ บัญชร ขวาลศิลป์ (2546) ที่ว่า การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบันยังเป็นลักษณะการสอนแบบปลายปิดคือ ไม่เปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ผู้สอนเน้นเนื้อหา มิได้เน้นที่กิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่รู้สึกซาบซึ้งหรือเกิดความรู้สึกร่วมกับเรื่องราวที่เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์ไทย พร้อมกันนั้นก็เปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาแทนที่ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยในข้างต้นยังส่งผลให้มาตรฐานการเรียนประวัติศาสตร์ไทยต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังผลจากการประชุมวิชาการในการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่พบว่า มาตรฐานของการเรียนประวัติศาสตร์ไทยในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่ำกว่า

เป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อไปถึงการศึกษาต่อเนื่องในระดับมหาวิทยาลัยด้วย และจากการสัมมนาของสำนักงานปลัด กระทรวงศึกษาธิการ (2546) พบว่า ผู้เรียนมีผลการเรียน ประวัติศาสตร์ไทยอยู่ในระดับต่ำ เป็นผลมาจากการสอนของผู้สอนประวัติศาสตร์ในโรงเรียนที่ไม่มีการเตรียม และพัฒนาการสอน วิธีการสอนยังคงเป็นแบบบรรยายที่เน้นเนื้อหาจากแบบเรียน นอกจากนี้การจัดหลักสูตรการศึกษาของไทยยังละเลยวิชาประวัติศาสตร์ไทย

จากปัญหาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยที่กล่าวในข้างต้น สามารถสรุปว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยไม่บรรลุผลเกิดจาก การจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ปัญหาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการได้แก้ไขโดยจัดให้ประวัติศาสตร์ไทยอยู่ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ 4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมา วิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภาคภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สำหรับปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย ยังคงเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขให้มีประสิทธิภาพได้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบันไม่ได้ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองไปสู่การคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนไม่เกิดความซาบซึ้ง และไม่เห็นคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์ไทย การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยถือเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้สอน เพราะนอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชาติ เกิดความผูกพันทางด้านจิตใจ อารมณ์กับชาติ สังคม และชุมชนแล้ว ความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์จะทำให้ผู้เรียนเกิดความหวงแหน และต้องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เพราะมรดกเหล่านี้คือ หลักฐานแสดงความเป็นมาของชาติ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความเป็นมาของชาติ และเกิดความภาคภูมิใจในชาติของตนจึงควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยประถมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยในระดับประถมศึกษาควรเน้นพื้นฐานทางด้านทักษะ ทักษะ และแนวคิดที่ถูกต้อง คือ ปลูกฝังความรักชาติ ความภาคภูมิใจในชาติ สำนึกใน

บุญคุณจากเรื่องราวในประวัติศาสตร์ รู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การสอนต้องมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการเรียน และค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเองให้มากขึ้น (สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับวิชัย ต้นศิริ (2543) ที่กล่าวว่า การสอนประวัติศาสตร์ไทยในอนาคตต้องฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และวินัย พงศ์ศรีเพียร (2543) กล่าวว่า การสอนประวัติศาสตร์ไทยควรเน้นให้นักเรียนเข้าใจชุมชน สังคม และประเทศ โดยการกระตุ้นความคิด คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม และพัฒนาศักยภาพของตนเอง เช่น การพูดหน้าชั้นเรียน การอภิปรายประเด็นสำคัญในเรื่องที่เรียน

ปรัชญาการสอนประวัติศาสตร์ที่ตอบสนองต่อมาตรฐานการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจ และเห็นความสำคัญในเรื่องที่เรียนคือ ปรัชญาการสอนประวัติศาสตร์แนววิเคราะห์ (Historicism) ซึ่งมีความเชื่อว่า องค์ประกอบสำคัญของประวัติศาสตร์คือ การเข้าถึงจิตใจความเป็นมนุษย์ชาติ และชีวิต ดังนั้นผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และเห็นความสำคัญในเรื่องที่เรียน การจัดการเรียนการสอนต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเสมือนมีส่วนร่วมในเรื่องรานั้น โดยมีหลักสำคัญคือ การเข้าถึงจิตใจของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกซาบซึ้งโดยสร้างบุคลิก สถานที่ บรรยากาศ และประสบการณ์ในอดีต ให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราว เนื่องจากภาพในอดีต และความรู้สึกร่วมจะสร้างแรงบันดาลใจ และความเข้าใจให้กับผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์ และภาคภูมิใจในชาติของตน (เฉลิม มลิตา, 2523) ซึ่งสอดคล้องกับ Collingwood (อ้างถึงใน เฉลิม มลิตา, 2523) ที่กล่าวว่า การเรียนประวัติศาสตร์ต้องสร้างประสบการณ์แห่งอดีตให้กลับเข้ามาเป็นความรู้สึกนึกคิดของปัจจุบัน ต้องดึงภาพในอดีตมาสร้างแรงบันดาลใจ ความเข้าใจเพื่อสร้างชีวิตขึ้นมาใหม่

การสอนแบบเล่าเรื่องเป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างจินตนาการให้กับผู้เรียน โดยผู้เล่านำเสนอเรื่องราวของตัวละครบนพื้นฐานของความจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างจินตนาการจากรายละเอียด และลักษณะของตัวละคร ส่งผลให้ผู้เรียนมีมุมมองกว้าง สามารถประเมินค่าของเรื่องราว และนำข้อคิดที่ได้จากการเรียนไปใช้ในการดำเนินชีวิต (Nehis, อ้างถึงใน Koenig, 2002) นอกจากนี้ Collin และ Cooper (1997) อธิบายเพิ่มเติมว่า การสอนแบบเล่าเรื่องเป็นการสื่อสารที่เก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ และมีอยู่ในทุกวัฒนธรรม การสอนแบบเล่าเรื่องช่วยให้ผู้เรียนยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สร้างความเพลิดเพลิน และทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน

Livo และ Rietz (1986) กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญในการสอนแบบเล่าเรื่อง

4 ประการดังนี้

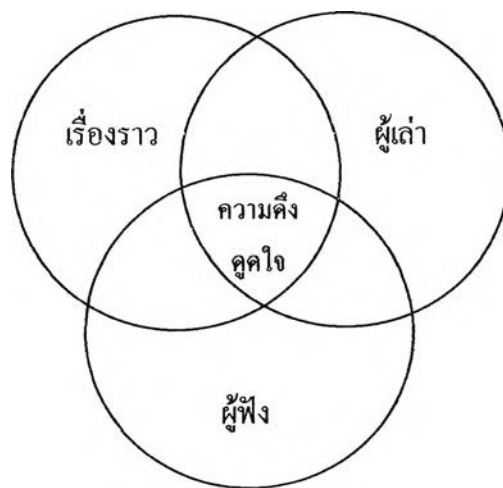
1. เรื่องราว (Story) คือ เรื่องราวที่ถ่ายทอดให้ผู้ฟัง
2. ผู้เล่า (Teller) คือ ผู้เล่าหรือนำเสนอเรื่องราว
3. ผู้ฟัง (Audience) คือ ผู้ฟังหรือชมและสร้างจินตนาการจากเรื่องราว

4. ความดึงดูดใจ (Enchantment) คือ เทคนิคในการเล่าที่ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมและเข้าถึงจิตใจของผู้ฟัง ซึ่งทำให้เกิดจินตนาการ และเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ

องค์ประกอบทั้ง 4 ต้องมีความสัมพันธ์กันคือ ผู้เล่า (Teller) จะต้องถ่ายทอดเรื่องราว (Story) ให้ผู้ฟัง (Audience) โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องเพื่อสร้างความดึงดูดใจ (Enchantment) ให้ผู้ฟังสามารถสร้างจินตนาการเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วม และเข้าถึงจิตใจ ซึ่งจะทำให้ผู้ฟังเกิดการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ

จากความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 1 องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการของการสอนแบบเล่าเรื่อง

Kennedy (1998) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต และมนุษย์ใช้การเล่าเรื่องเพื่อเรียนรู้ ถ่ายทอด และจดจำเรื่องราวสำคัญเหล่านั้น การสอนประวัติศาสตร์โดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่องจึงเป็นการสอนที่ถ่ายทอดจากการบินที่เรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สร้างความรู้สึกร่วม และกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาของชาติ วัฒนธรรม รู้จักสังคมของตน รวมถึงภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าในการดำรงความเป็นชาติ นอกจากนี้ Collin และ Cooper (1997) กล่าวว่า การสอนประวัติศาสตร์โดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่องตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ เพราะเรื่องราวในอดีต คือ ภาพสะท้อนความเป็นจริงของวิถีชีวิตมนุษย์ในอดีตสู่วิถีชีวิตมนุษย์ในปัจจุบัน เรื่องราวเหล่านั้นจะสร้างประสบการณ์และทางเลือกในการดำเนินชีวิตแก่มนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งตรงกับสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ตามการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ต้องการมุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในอดีต เหตุการณ์ และการกระทำในอดีตมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในเวลาต่อมาอย่างไร เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

จากการศึกษาปรัชญาการสอนประวัติศาสตร์แนววิเคราะห์ องค์ประกอบสำคัญของการสอนแบบเล่าเรื่อง และคุณค่าที่ได้รับจากการสอนแบบเล่าเรื่อง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย ผู้วิจัยเลือกศึกษาผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากผู้เรียนในระดับชั้นนี้สามารถเข้าใจสิ่งต่างๆที่ซับซ้อนมากขึ้น และพัฒนาความคิดโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจด้วยตนเองได้ (Piaget, 1972) นอกจากนี้ ไพพรรณ อินทนิล (2534) กล่าวว่า ผู้เรียนในวัยนี้มีความคิดริเริ่ม และมีสมาธิในการฟังอยู่ในระดับที่ดี และ เฉลิม มลิตา (2523) อธิบายว่า ผู้เรียนในวัยนี้จะเริ่มสนใจเรื่องวีรบุรุษ วีรสตรี ฉะนั้นควรส่งเสริมให้เรียนรู้ประวัติบุคคลสำคัญประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นการวางรากฐานในการเรียนประวัติศาสตร์อย่างมีแบบแผน อันจะก่อให้เกิดความรักและหวงแหนความเป็นชาติ ซึ่งเป็นวิถีทางหนึ่งที่สำคัญในการธำรงความเป็นชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง

สมมติฐานของการวิจัย

ประเสริฐ ณ นคร (อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ, 2543) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่สำคัญในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพราะเป็นศาสตร์ที่จะหล่อหลอมเยาวชนของชาติให้มีจิตสำนึก และภาคภูมิใจในชาติไทยที่มีพัฒนาการมายาวนาน ดังนั้นผู้สอนประวัติศาสตร์จึงควรตระหนัก และเห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ในฐานะที่จะพัฒนาเยาวชนของชาติไทย ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ไทยเห็นว่าการเรียนประวัติศาสตร์ไทยนอกจากจะให้ความรู้แก่ผู้เรียนแล้ว ต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักความตระหนักด้วย เพื่อจะทำให้ผู้เรียนภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์ไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยที่ส่งเสริมความรู้และงานวิจัยที่ส่งเสริมความตระหนักดังนี้

สุทธธีรัตน์ เลิศจตุรวิทย์ (2544) ได้ทำการวิจัยเพื่อ ศึกษาผลของการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชิปป่าเพื่อการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ประวัติศาสตร์ ทักษะการวิเคราะห์และเจตคติต่อความรักชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนซิปปาเพื่อการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 24.12 หลังการทดลองเท่ากับ 36.84 จากคะแนนเต็ม 45 คะแนน ซึ่งเพิ่มขึ้น 52.74 % ของคะแนนก่อนการทดลอง

ธิดา สุบรรณาง (2544) ได้ทำการวิจัยเพื่อ พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวความคิดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้นประมาณ 52.74% ของคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง และค่าเฉลี่ยของคะแนนความตระหนักหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยซึ่งมีความเชื่อว่า การสอนแบบเล่าเรื่องเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับบริบทของวิชาประวัติศาสตร์ เพราะเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเหตุการณ์ และเหตุผลของการกระทำของมนุษย์ในบริบททางสังคมที่ต่างจากปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงคาดว่า การสอนแบบเล่าเรื่องน่าจะพัฒนาความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยของผู้เรียนได้มากกว่า 50% ของคะแนนก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมขึ้นไป ผู้วิจัยจึงกำหนดคะแนนเกณฑ์ความรู้ในประวัติศาสตร์ไทย คือ คะแนนซึ่งเพิ่มขึ้น 50% ของคะแนนก่อนการเข้าร่วม โปรแกรม ซึ่งนำไปสู่การตั้งสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. นักเรียนมีความรู้ในประวัติศาสตร์ไทยหลังการเข้าร่วม โปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วม โปรแกรมและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
2. นักเรียนมีความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยหลังการเข้าร่วม โปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วม โปรแกรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม
2. ระยะเวลาในการทดลองรวม 10 สัปดาห์

3. เนื้อหาที่ใช้สอน คือ เรื่องวีรกษัตริย์ไทยซึ่งแบ่งเป็นสองหัวข้อคือ
  - 3.1 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
  - 3.2 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
4. ตัวแปรที่ศึกษา
  - 4.1 ตัวแปรต้น คือ การสอนแบบเล่าเรื่อง
  - 4.2 ตัวแปรตาม คือ ความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย

ข้อตกลงเบื้องต้น

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถพื้นฐานเพียงพอที่จะฝึกปฏิบัติทักษะการเล่าเรื่องซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการสอนประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่องจัดขึ้นนอกเวลาเรียนปกติ คือ หลังโรงเรียนเลิก ในบางคาบของการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมต้องไปร่วมกิจกรรมพิเศษที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ส่งผลให้นักเรียน ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะค้นคว้าข้อมูลในประวัติศาสตร์ไทยที่ได้รับมอบหมายทุกครั้ง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การสอนประวัติศาสตร์ไทย หมายถึง การสอนเรื่องวีรกษัตริย์ไทยที่จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปรัชญาประวัติศาสตร์แนววิเคราะห์ ซึ่งมีความเชื่อว่า องค์ประกอบสำคัญของประวัติศาสตร์คือ การเข้าถึงจิตใจความเป็นมนุษยชาติและชีวิต โดยการสร้างความรู้สึกร่วม

การสอนแบบเล่าเรื่อง หมายถึง การสอนที่สร้างจินตนาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วม ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ เรื่องราว ผู้เล่า ผู้ฟัง และความดึงดูดใจ โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ประการต้องมีความสัมพันธ์กันคือ ผู้เล่าจะต้องถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้ฟัง โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องเพื่อให้เกิดความดึงดูดใจ ซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการและส่งผลให้เกิดความรู้สึกร่วม

ทักษะการเล่าเรื่อง หมายถึง ทักษะที่จำเป็นซึ่งสังเคราะห์จากเทคนิคการสอนแบบเล่าเรื่อง และการประเมินผลการสอนแบบเล่าเรื่อง ที่ผู้เรียนจะต้องใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวในประวัติศาสตร์ไทย เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกร่วม ประกอบด้วย 1) ทักษะการใช้ภาษา แบ่งออกเป็น การออกเสียง การใช้คำ และการใช้ภาษากระตุ้นความสนใจ 2) ทักษะการใช้เสียง แบ่งออกเป็น การใช้ระดับเสียง และการใช้น้ำเสียง 3) ทักษะการใช้ท่าทางประกอบ แบ่งออกเป็น การใช้ท่าทางประกอบ และการสบตา 4) ทักษะการสร้างจินตนาการ

การสอนประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง หมายถึง การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยตามแนวทางที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากหลักการสอนประวัติศาสตร์ตามปรัชญาประวัติศาสตร์แนววิเคราะห์ และหลักการสอนแบบเล่าเรื่อง ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จุดไฟใฝ่รู้ คือ ขั้นที่ผู้สอนเตรียมความพร้อม และกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียน เพื่อนำไปสู่การกำหนดปัญหา 2) ขั้นเข้าสู่ข้อมูลพื้นฐาน คือ ขั้นที่ผู้เรียนค้นคว้า รวบรวมหลักฐานเพื่อแก้ปัญหา และถ่ายทอดเรื่องราวในประวัติศาสตร์ไทยให้ผู้ฟังทราบโดยใช้ทักษะการเล่าเรื่อง 3) ขั้นสร้างสรรค์จินตนาการ คือ ขั้นวางแผนและปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งผู้เรียนเสนอเรื่องราวย้อนกลับผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อสะท้อนถึงจินตนาการและความเข้าใจ 4) ขั้นร่วมวิเคราะห์วิจารณ์ คือ ขั้นที่ผู้เรียนตอบคำถาม อภิปราย และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล จากคำถามที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนด 5) ขั้นสานสู่ประเด็น คือ ขั้นที่ผู้เรียนสรุปสาระสำคัญของที่เรียนในรูปแบบผังความคิด เพื่อที่จะทราบสาระสำคัญของเรื่องที่เรียนอย่างเป็นระบบ

ความรู้ในประวัติศาสตร์ไทย หมายถึง ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า และการนำไปใช้เกี่ยวกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยในเรื่องวีรกษัตริย์ไทย ได้แก่ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งวัดจากแบบสอบความรู้ในประวัติศาสตร์ไทย

ความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย หมายถึง การเห็นคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งได้แก่ ความรู้ในประวัติศาสตร์ไทย และการสำนึกในบุญคุณของพระมหากษัตริย์ การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนประวัติศาสตร์ไทยไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งได้แก่ คุณธรรม และหน้าที่ต่อชาติ ซึ่งวัดจากแบบวัดความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย

คะแนนเกณฑ์ความรู้ หมายถึง คะแนนที่ผู้วิจัยคาดหวังจะพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย โดยกำหนดคะแนนเกณฑ์ความรู้ในประวัติศาสตร์ไทยคือ คะแนนซึ่งเพิ่มขึ้น 50% ของคะแนนก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม

โปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง หมายถึง แผนการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่จัดอย่างเป็นระบบเพื่อส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ลักษณะ การออกแบบการจัดการเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือ การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้และการประเมินผลโปรแกรม โดยจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และดำเนินการจัดนอกเวลาเรียนปกติ

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง หมายถึง การสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย การนำโปรแกรมไปทดลองใช้ และการประเมินผลโปรแกรม แล้วนำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงโปรแกรม และนำเสนอเป็น โปรแกรมฉบับสมบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างโปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง มีวิธีการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาประวัติศาสตร์แนววิเคราะห์ การสอนประวัติศาสตร์ การสอนแบบเล่าเรื่อง การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างโปรแกรม แล้วนำข้อมูลที่ศึกษาทั้งหมดมาสังเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสร้างโปรแกรม

2. ออกแบบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง โดยอาศัยพื้นฐานจากแนวการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยตามปรัชญาประวัติศาสตร์แนววิเคราะห์ และแนวการจัดการเรียนการสอนแบบเล่าเรื่อง แล้วสังเคราะห์เป็น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง ซึ่งแบ่งออกเป็น

2 ส่วน คือ 1) การฝึกปฏิบัติทักษะการเล่าเรื่อง และ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย

3. สร้างแผนการจัดกิจกรรมจำนวน 11 แผน ซึ่งประกอบด้วย แผนฝึกปฏิบัติทักษะการเล่าเรื่อง จำนวน 5 แผน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย จำนวน 6 แผน แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณา นำมาปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ 1 แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำผลที่ได้จากการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ 2 และนำไปทดลองใช้อีกครั้งหนึ่งกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและไม่ใช่นักเรียนกลุ่มเดิม

4. สร้างเครื่องมือประเมินผลโปรแกรม จำนวน 3 ชุด คือ แบบสอบถามความรู้ในประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตอนที่ 1 เท่ากับ 0.78 ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.63 แบบวัดความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ 0.82 และแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรม

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ที่สมัครใจและได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมโปรแกรมจำนวน 16 คน

2. การดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

2.1 นักเรียนฝึกปฏิบัติทักษะการเล่าเรื่องตามแผนฝึกปฏิบัติทักษะการเล่าเรื่องเป็นเวลา 5 วัน วันละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 5 คาบ

2.2 นักเรียนทำแบบสอบถามความรู้และแบบวัดความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม (Pre – test)

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเองตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยเป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 30 คาบ

2.4 นักเรียนทำแบบสอบถามความรู้ แบบวัดความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย (Post – test) และแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ดังนี้

- 3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ในประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วม โปรแกรม โดยการใช้การทดสอบค่าที (t-test)
- 3.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ในประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนหลังการเข้าร่วม โปรแกรม โดยการใช้การทดสอบค่าทีกับเกณฑ์ที่กำหนด (t-test)
- 3.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนหลังการเข้าร่วม โปรแกรม หาค่าเฉลี่ย แล้วนำคะแนนที่ได้มาแปลความหมายตามช่วงคะแนน
- 3.4 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วม โปรแกรม โดยการใช้การทดสอบค่าที (t-test)
- 3.5 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการเข้าร่วม โปรแกรม โดยแบบสอบถามปลายปิด หาค่าเฉลี่ย แล้วนำคะแนนที่ได้มาแปลความหมายตามช่วงคะแนนแบบสอบถามปลายเปิด นำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 การปรับปรุงโปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง

ผู้วิจัยนำข้อสังเกตตลอดจนปัญหาต่างๆที่พบในขณะที่ทำการทดลองมาวิเคราะห์ และทำการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ แล้วจึงนำเสนอเป็นโปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง ฉบับสมบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้โปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนและครูที่จะนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน
2. เป็นการกระตุ้นความสนใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นที่สูงขึ้นให้กว้างขวางออกไป
3. เป็นแนวทางการวิจัยในเรื่องการสอนประวัติศาสตร์ไทย และการสอนแบบเล่าเรื่องต่อไป
4. เป็นแนวทางสำหรับครูสามารถส่งเสริมความรู้และความตระหนักในเรื่องอื่นๆ โดยการใช้การสอนแบบเล่าเรื่องแก่นักเรียน